

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

az aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában, földszint.
Késziratokat nem adunk vissza.

Telefon-szám: 151.

ELŐFIZETÉS: Helyben 1 évre 12 frt, 1/2 évre 6 frt, 1/4 évre 3 frt, 1 óra 1 frt. — Vidéken 1 évre 14 frt, 1/2 évre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr, 1 óra 1 frt 20 kr.

HIRDETÉS: 6-hasábos petit sor egyszer 8 kr, minden következőnél 6 kr. Bélyegdíj külön 30 kr. Nyilttör sora 20 kr.

KIADÓ-HIVATAL:

ARADI NYOMDATARSASÁG (az aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.)

Telefon-szám: 151.

A miniszterelnök beszámolója.

Arad, augusztus 7.

Erdekes és momentouzos beszéd volt a nagybányai beszámoló! Egy olyan férfi programbeszéde, kinek kezei közé van hazánk sorsa letéve; ki telve tetterővel és a hatás nemes ambíciójával közepette áll a megoldott nagy feladatok impozáns sikere és a még nagyobb óriási nehézségei között; egy férfi programbeszéde, ki a modern magyar államnak a második évezreden át fenállandó épületén dolgozik, ki a békés küzdelmek rendkívüli vívmányairól és a magyar kultúra haladásáról ír a mult legfényesebb lapjainál is ragyogóbbakat a magyar nemzet történelmének könyvébe; egy ilyen férfi beszéde mondható a legkisebb hízélgés vagy tulás nélkül — eseménynek. Oly sok oldalú, oly aktuális, annyira közéletünkbe vágó ennek a beszédnek minden kiejtett szava, hogy feledjük benne a szónoki fordulatok művészi formáit keresni, nem érünk rá a külalakkal foglalkozni hanem mint a magyar géniusz teremtő igéit figyeljük és formáljuk belőle a szabadság- és magyar nemzeti ügyben való hitet.

Wekerle Sándor miniszterelnök Nagybányán tartott beszámolójában jóformán az összes kérdésekre kiterjeszkedett, a melyek közéletünk jelenlegi fejlődésére befolyással vannak. De míg az egyházpolitikai kérdések méltatásánál inkább a kormány követett eljárásának igazolására és az ellenzéki frakciók és áldatlan har-

caik ép oly éles, mint igazságos jellemzésére szorított, tehát inkább a multtal foglalkozott, addig más kérdések körül a megoldás természetének adta nagy vonásokban jövődó képét.

A közel jövőben megoldandó kérdések közül különösen a közigazgatás rendezése felől mondott nagyjelentőségű tejetegése az, melyek kiváló érdekekkel bírnak, mert szabatosan írja bennök körül a kormány álláspontját s jelöli meg sőt csaknem részletezi azon irányt, melyben e kérdést dülőre vinni készül.

„Azoknak a fokozott feladatoknak, azoknak az egyre szaporodó kívánalmaknak — ugymond a miniszterelnök — melyek az állam irányában támasztatnak, csak úgy vagyunk képesek megfelelni, ha a közép és alsó adminisztratív fórumokon is állami közegeknek biztosítjuk a végrehajtást.” De míg így az adminisztráció végrehajtó közegeit az állam fennhatósága alá rendeli addig az azok fölötti ellenőrzés joga a helyhatóság autonóm tényezőinek hagyatik fön. E helyhatósági autonómia azonkívül még nem csak a helyi jelentőségű gazdasági és kulturális kérdésekben állana fön, hanem kiterjeszhetnék a helyhatóság jogköre az állami közegek irányítására a nem állami feladatok közé sorolt tevékenységi körben.

A nagybányai beszámolóban nyerünk végre teljes biztosítékot arra nézve, hogy — miként a miniszterelnök mondja — „a városokban és városiabb jellegű helyeken az autonómia koncedálásán kívül a végrehajtást is saját közegeikre fogjuk

bizni.” Es a városoknak nyújtandó ezen kivételes előny azzal van megokolva, hogy „azok saját tevékenységi körükben a szükséges közegekkel állandóan rendelkeznek.” Ellenben „oly helyeken, a hol ezek az előfeltételek állandóan nincsenek meg, a községi előjáróti tisztet, tehát az autonóm jogkörbe eső teendők végrehajtását is az állami közegekre fogják bizni.”

A mit még a miniszterelnök a közigazgatás ily értelemben tervezett államosításáról mond, az már csak a nemzeti pártnak a közigazgatási reform kérdése körül tanusított köpenyforgatását jellemzi, s annak a bizonyítását foglalja magában, hogy mennyire szükségesek e reformok, s mennyire nem igazolt a kétkulacsos jezsuita párt azon követelődése, hogy a közigazgatás rendezése csak teljes és legapróbb részletéig menő kérdéseinek s az ugynevezett garanciális javaslatoknak kapcsolatában együttesen s egyszerre oldathassék meg s nem fokozatosan.

Azt hisszük, hogy bár mily érdekes a beszéd ez a része is, nem csak azért, mert a miniszterelnök mondta, hanem azért is, mert annak révén megérdemelt fenytékben részesítette az elvtagadó Apponyistákat, kik most az egyházpolitika ellenzésénél aratott kudarcukat a közigazgatási kérdések ellenzésénél remélik helyrehozniok, mégis a dolog érdemére nézve nyitott ajtón kopogtatott vele. — Mert váge-kormányzatának államosítását és a községi előjáróti tisztségeknél állami

Az „Aradi Közlöny” tárczája.

Az utolsó Haros.

— Az „Aradi Közlöny” eredeti tárczája. —

[2] Írta: Keszitka Mihály.
(Folytatás.)

A szalonban csak a kis Ilma volt. Barna, testhez álló ruhája szépen emelte ki finom alkatának idomait, míg a kéblén rengő piros szegfü-csokorról halvány rózsapirt vetett a virágról visszaverődő fény arczára. Haros édes érzettel nézte a kedves gyermeket, míg ajkán egész kéréleg hangzott a szó:

— Csókolom kezeit...

Ilma ajkain hamis mosoly csillant meg, mikor fehér, apró kezeit Haros elé nyújtá s negédesen kérdé:

- Es megcsókolná?
- Végtelen boldog lennék.
- Na legyen az.

S belefektette puha meleg kezét Haroséba, ki lassan emelte ajkához s hosszasan megcsókolta. Hirtelen huzta vissza. Ilma kezét, míg arczára most már más más pír is festett rózsákat a csokorról visszaverődő biborszinen kívül.

Aztán lótltek beszélgetni. Ilma, mint dalos madár, oly kedvesen csevegett. Bohóságot bohóságra, hangjában volt valami a pajtáskodás hangjából, néha-néha megkapta Haros kezét, mikor meg észrevette szélességét, olyan kérő, könyörgő szemmel tudott nézni.

— Margit nagysám hol van, — kérdezte hirtelen beszéd közben, minden apropos nélkül Haros.

Ilma tiszta fényű szeme egy pillanatra megzavarodott, majd kérdés, féltékenység, sejtés és gyűlölet villant meg benne a másik pillanatban, végre kissé vontatott hangon kérdé:

— Unokanővérem?

Most Haros szeme ment át különféle változatokon: a csodálkozó kérdés, józan kiabrándulás, semmit nem tudás nézett ki belőle. Ilma látva a zavart, tovább beszélt:

— Pár év előtt jöttünk Pestre és Margit mindig csak mint hugát mutatott be mindennütt, az — unoka szót sosem használja. Ő ő jobban szeret engem, mint unokanővért szokás szeretni, és én is őt. Még két éves koromban haltak el szüleim és Ferencz bácsi magához vett.

Elhallgatott, Haros meg azt gondolta: sajnálom, így tehát csakis udvarolni lehet neki. Margit többet kap. Ilma felállt.

— Hivom Margitot.

— Haros szintén felállott, megfogta Ilma kezét és gyengéden felülni kényszerítette.

— Maradjon Ilma, vagy talán szabadulni akar tőlem, lássa én olyan szivesen csevegek önnel. Lelkem, mintha megifjodnék maga mellett, olyan jól eső meleg érzelem fut végig testemben. Maradjon hát.

Ilma leült, Haros beszéde alatt neki pírult, mikor pedig Haros elhallgatott, zavartan babrált ruháján. Lassan, aztán megint bele-

jöttek a bizalmas beszélgetésbe, Ilma kazógó hangja megint fel-felcsengett, aranyos bohóságai újra lekötötték a bárót.

Mikor jó kikacagták magukat Haros felállt bucsuzni.

— Már megy? nem várja meg Margitot?
— Nem lehet, sürgős dolgom van most.
— Akkor menjen.

Miközben kezét nyújtotta Harosnak, tünepélyes komolysággal mondá:

— Elbocsátom.

Mikor becsapódott Haros mögött az ajtó drapériája, a kis Ilma szívére szoritotta piczi kezét s lehunyva szemeit az édes boldogságtól suttogó hangon, szinte lehelve ejté ki:

— Mennyire szeretem...

III.

Haros rendes látogatója ezután a Rékassy szalonnak, mikor is mindig Ilmával foglalkozott, hanem azért soha sem mulasztotta el Margitot megbókolni s Margit ilyenkor boldog volt.

Mert bekövetkezett az, mitől Sztáray tartott, Margit, daczára annak, hogy Haros jóformán mellőzte őt, mégis megszerette. Szerette őt mind a két leány szenvedélyesen és mindkettő rejegette szerelmét.

Sztáray pedig látta és tudta mindezeket és rettegve nézett a kifejlődés elé. Mi lesz ebből? kérdezte százszor is magában. Ha Haros, Margitot megkéri Ilma tán belehal szerelmebe, ő meg a reményt is elveszti Margitot bírhatni, ha tán egy nemesebb érzelem után

közeggel való betöltését ne tekintené úgy a helyes adminisztrációnak, mint a magyar nemzeti állam biztosításának oly sarkkövéül, melyet ép olyan haladéktalanul kell alkotmányunk épületének alapjai közé beilleszteni, mint kellett az egyházpolitikai törvényeket?

A tisztán látó zseniális értelmi tehetőség, a szerencse csillagában bizó törhetlen bátorság, a túlradó tetterő és lángoló hazafui érzés, ezek Wekerle Sándor miniszterelnök tulajdonságai, melyek nagybányai beszámolójának is minden szavából előtörnek; ezek a tulajdonságai irányozták eddig utjait, ezek biztosították sikerreit, ezek szereztek meg számára a magyar nemzet körében hallatlan népszerűségét és ezek kezekednek arról, hogy nála hazánk ügye gondviselészerű kezekben van letéve.

A miniszterelnök beszámolója.

— augusztus 7.

Lapunk tegnapi számában leirtuk a liberális kormány népszerű elnökének, Wekerle Sándornak szatmári utját, az ezzel kapcsolatos tüneményeszerű óvációt, melyet tiszteletére rendezett a vallás és nemzetiség különbségnélküli polgárság.

Ismertettük főbb vonásaiban ama nagyszabású beszédét, melyet Nagybányán választói előtt mondott, s melyet mai vezércikkünkben méltatunk.

A miniszterelnök beszédét ma szó szerinti szöveggel adjuk a következőkben:

Uraim! Tisztelt polgártársak! (Halljuk! Halljuk!) Mióta az 1892. év elején végbement általános választások alkalmával és később 1892-ik év őszén miniszterelnökké történt kinevezetésem alkalmából (Élénk éljenzés), már harmadszor és illetőleg negyedikben voltam szerencsés e kerület mandátumával megiszteltetni, először van szerencsém a hivatalos elfoglaltságom folytán önök körében most megjelenhetni (Élénk éljenzés) és azért kötelességem tartom első sorban ezt az alkalmat felhasználni arra, hogy köszönetet mondjak azért a különös megtiszteltetésért, mely a bizalom ez újlagos és ismételt nyilvánulásában rejlik; köszönetet mondjak azért a szívélyes fogadtatásért, melyben engem, az adósságát későn lerovót ma is részesíteni sziveskednek. (Élénk éljenzés.)

Utóbbi politikai szereplésemnél, de hivatalos állásomnál fogva is politikai működésem

sokkal nyilvánosabb, sokkal inkább közellenőrzés alatt áll, hogysem arra érezhetném magamat indíttatva, hogy politikai eljárásomnak bővebb és részletesebb tárgyalásába bocsátkozzam. De mégis szükségét érzem annak, hogy a főbb politikai kérdéseket itt is fejtegessem; szükségét először annál az általános politikai nézetemnél fogva, hogy a nyilvános számadástételre kötelezettek még nincsenek felmentve ama szűkebb körű kötelezettség alól, melyel a választó közönségnek tartoznak, hogy t. i. annak is beszámoljanak s szükségét némely politikai kérdések fejtegetésének azért, hogy részemről kozzjáruljak a helyzet tisztázásához a kérdések igaz megvilágításához; mert csak ezeknek alapos ismerete után tudjuk, a helyes következtetéseket levonni. (Élénk éljenzés.)

Az egyházpolitikai diadalról.

A vallás szabad gyakorlásának kérdése, a házasságjog szabályozása és ezzel kapcsolatban a polgári anyakönyveknek behozatala, szóval az ugynevezett egyházpolitikai kérdések uralták az utóbbi két év folyamán a politikai helyzetet. Semmi sem bizonyítja inkább e kérdések megoldásának politikai szükségességét, mint az a körülmény, hogy nem volt egyetlen politikai párt, nem egyetlen komoly államférfi, ki ezeket a kérdéseket fel nem vetette volna (ugy van!) és semmi sem igazolja inkább e kérdések megoldásának sürgőségét, mint azok a jelenségek, melyekkel immár nem elvontan, hanem a mindennapi életben találkozunk és melyek a vallási közönyben, a házassági kötelék könnyű felbontásában, meglazulásában és a családi életre való visszahatásában nyilvánulnak. Szomorú jelenségekkel találkoztunk ezen kívül más téren is. Az interkonfessionális téren hagyományos elvkint követtek a magyar politikusok is, követte a nagy közvélemény is azt a tételt, hogy legyen viszonyosság, legyen kölcsönös méltányosság, legyen jogegyenlőség a különböző vallásfelekezetek között (élénk éljenzés) és a vallás szabad gyakorlása mellett mindenkinek felett biztosítsák az állami érdekek határozott megóvása. (Zajos éljenzés.) Ezzel a hagyományos politikával szemben a legutóbbi időben és pedig mind szélesebb körre kiterjedőleg azzal a szomorú jelenséggel találkoztunk, hogy egyesek és már sokan azt a vallási viszonyosságot, azt a kölcsönös tiszteletet és méltányosságot, azt a kölcsönös tiszteletet és méltányosságot, azt a jogegyenlőséget szem elől tévesztették, egyik vagy másik vallásfelekezet előnyére igyekeztek kihasználni a helyzetet, sőt voltak, a kik anynyira mentek, hogy egyes oly kérdéseket is, melyeknek rendezése és megoldása, jogviszonyainak szabályozása kétségtelenül az állami hatáskörbe tartozik, nem a közszükségletek, nem az állami igények szempontjából, hanem

egyes vallásfelekezetek igényei szempontjából óhajtották megoldani, (igaz ugy van) Ilyen viszonyok közt t. uraim, ezeknek a kérdéseknek megoldását elodázni nem lehetett. Az elodázás könnyű politika lett volna, a mely azonban nagyon megboszlulta volna magát. Az a kényelmi politika, az a meg nem engedett politika lett volna, a mely szemet huny a mindennapi szükségletek előtt, (Ugy van!) elmulasztja a kérdések megoldását, akkor, midőn azok nagyobb bajok hátrahagyása nélkül még megoldhatók; szóval az a politika lett volna, a mely a jövőt veszélyezteti a jelennek látszólagos nyugalma kedvéért. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés.) Ezt a politikát, Uraim, mi magunkévá nem tehetjük, hanem azok a viszonyok, a melyeket az imént eseteltem, adták meg egyuttal a megoldásnak a módozatait is; adták azt a megoldási módozatot, hogy akkor, midőn ellentétbe jöttek egymással nem csak egyes vallásfelekezeteknek felfogásai, hanem midőn látszólagos ellentétbe jött az egyeseknek vallási meggyőződése, lelkiismereti szabadsága az állami igényekkel: akkor nem maradt más megoldási mód hátra, mint az állam és egyház tevékenységi körének azon a téren, t. i. a házassági jog terén és az állami anyakönyvvezetés terén való külön választása, hogy mindegyiknek meghagyassék saját körében a fejlődésnek, a cselekvésnek szabadsága, mindegyik megóvja saját illetékes körében az érdekeket is, ez által gyökeresen eleje vétessék a surlódásoknak. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés.)

Ezt a politikát tettük magunkévá tisztelt uraim, a mely a magyar liberális államférfiaknak 1867. óta változatlanul politikája volt és ennek a politikának következtében tettük magunkévá a házasság polgári megkötésének formái közül egy uttal a kötelező formát is, mint a melyre nézve, azt tartottuk, hogy a két hatáskör szétválasztásának egyedüli módja, az egyházak szabad cselekvési terének biztosítására nézve az egyedüli megoldási módozat. (Élénk helyeslés.)

Ezzel szemben uraim voltak, a kik a megoldás módozataira nézve a legtöbb kérdésben egyetértettek velünk, de a polgári megkötés formájára nézve más módozatot, jelesül a fakultatív formát, vagy pedig a szükségbeli formát ajánlották. Nem tagadom tisztelt uraim, ha biztosítékot nyertem volna arra nézve, hogy a vallási nyugalom, a kölcsönös tisztelet maradandólag helyre áll, ha biztosítékot nyertem volna arra nézve, hogy további surlódásoknak eleje vétetik, ha csak valamennyire lehetett volna bizni abban, hogy nem ideig óráig tartó illuzióról, hanem gyökeresszabályozásról lesz szó azt az elvet követtem volna, a melyet olyan kérdésekben, melyek a liberalitást is érdeklik, mindig követni kell, hogy nem szükséges a végletekig menni, hanem

indul Haros, s nem az anyagi javak után s Ilmát veszi el, úgy Margitot törli meg a családost szerelmem és ő megint elvesztette őt. Előre látta, hogy ebben a játékban csak ő lehet mindenkép a vesztes.

Előre látta és nem tehetett semmit, hogy meggátolja. Tán ha fellépne Margitnál komolyan, még megnyerhetné szívét. Hanem ennek még gondolatától is irtózott. Ő avatkozék annak a leánynak a szívvilágába és tegye esetleg tönkre boldogságát, kit csak boldogan akar látni ha saját szive megtörése arán is. Nemesen gondolkozó és érző lelke visszariadt ettől. Rábizta ezt vakon a sorára és Margittal szemben passzív szerepre határozta magát.

Mindnyájok között csak a kis Ilma volt a legboldogabb, hiszen ártatlan szive, szüz lelke még nem tudta, hogy csak egy hamis teremtménye van a világnak: az ember.

Majdt meghasadt a szive a boldogságtól, hiszen a szép báró mint mondani szokta, neki udvarolt, a legszebb virágot tőle ő kapta, bársonyos kazettáját sose feledte megtönni ezüst papiros bonbonokkal.

Hanem voltak keserves napjai is, mikor a szerelem idegen érzelmeiket lopott lelkébe. Mikor egyszer Haros fagyos, hideg téli napon ibolya-csokorral lépett be hozzájuk s egyenesen Margitnak nyújtotta a kis csokrot e szavakkal: Olaszországból hozattam magának, akkor irigység szállt beleje. Irigy lett Margitra és vad féltékenység ült a lelkére; hanem mikor Haros hozzálépett s kihuzva gomblyukából a piros szegfűt odanyújtotta neki, mint a meleg

lehellet az ablaküvegről, úgy tűnt el irigysége, féltékenysége.

Bámulatol könnyűséggel tudta Haros ezt a két leányt vezetni, anélkül, hogy többet árulna el egynek vagy másnak is, mint a menyinyi rontana terveit.

Margitnak szive beléremegett, mikor felszitta az ibolya finom illatát, Ilma pedig boldog volt, hiszen a szeretett férfi keblén volt az a virágszál, mit neki nyújtott.

Ilyen virággal kezében a kis Ilma óra számra eltudott ábrándozni. Fel-feltörő szerelme néha könnyeket sajtolt szemébe, könnyeket, melyek akadozva peregetek arczán alá és mégis boldog volt könnyezésében is. El-el merengett, hogy mi is lenne akkor, ha egyszer a szép báró azt mondaná neki: szeretlek kis Ilma, légy az enyém.

Édes borzongás futotta el testét e gondolatra, s kezei akaratlanul dobogó keblére tapadtak. Mintha szive akart volna kiszakadni, úgy érezte, míg finom, fehér orozimpái megremegettek.

Pedig nem úgy történt, mint azt a kis Ilma aranyfelhős, tündér ábrándozásaiban elgondolta.

Havas, zuzmarás nap volt, mikor Stern Ignác meglátogatta Haros bárót, s miután alázattal köszönt, mintha kérdezte volna valaki, azt mondta:

— Báró urnak is elmondjam?

Haros olyan szemekkel nézett a kérdezőre, melyből tisztán ki lehetett, még Stern Ignácznak is olvasni azt az egy szót, hogy: mit?

Stern elérte a kérdést s leült, annélkül, hogy Haros megkínálta volna s még azt is hozátette: — Köszönöm, ugyis elfáradtam. — Aztán fontoskodó arcczal mondá:

— Hiszen azt tudja báró ur, hogy Rékassy Ferencz, pár évvel ezelőtt Aknabányán vaskohót állított fel, s a pár év alatt ez a vállalat neki több mint fél milliót jövedelmezett, tegnap pedig eladta francia vállalkozóknak két millióért és az egész összeget Margit leányára iratta.

Haros szemein pillanatig tartó felvillanó fény futott keresztül, Stern látta és folytatta:

— Azt gondoltam, báró urat fogja érdekelni, azért mondtam el.

Vagy egy percig hallgattak, aztán megint Stern szólalt meg, változott hangon Haros arczába nézve, s minden apropos nélkül azt kérdezte:

— Tudja báró ur, hogy 42 nap mulva háromszázezer forintos váltója jár le nálam?

— Most már tudom.

— Szép, de nekem pénz kell. — Az utolsó szót Stern megnyomta és felállott. Haros szinte felállott, és kinyúlt testtel, száraz hangon csak annyit mondott:

— Lessz.

Stern meghajtotta magát:

— Negyvenkét nap mulva prezentálni fogom a váltókat. — Még egyszer meghajtotta magát és elment.

(Folytatás következik.)

meglehet a kevesebbkel elégedni, akkor, ha a szükséges kérdések megoldatnak a nagy ozélok nem veszélyeztetnék és ez a köznyugalom biztosítása mellett történik: (Elénk tetszés és helyeslés,) de hát csakugyan a házasság polgári megkötésének formája volt e mi közöttünk az egyedüli differencia? (nem!) nem, valóban nem! Uraim, hisz azt látjuk, hogy a mi politikánkat ellenző táborban vannak olyanok, kiket vallási meggyőződésük tart vissza a házasság bármely polgári formájának koncedálásától. Ezeknek az álláspontját, mint vallási meggyőződést tisztelhetjük, de mint a politikai kérdések megoldásának módozatát el nem fogadhatjuk. (Helyeslés.) Voltak az ellenkező táborban, a kik helyeselték az elveket, de azok megoldását korainak tartották. Voltak olyanok, a kik semmit sem akartak és azután voltak olyanok, a kik az interkonfessionális kérdéseket a jogegyenlőség szem elől tévesztése mellett egy egyház, egy vallásfelekezeti igényei szerint óhajtották megoldani, az általunk czélba vett jogegységet a jövőre nézve is ki akarták küszöbölni, szóval ismét egy vallás szempontját akarták érvényre juttatni; végül volt azoknak kis serege, a kik valóban fakultatív vagy pedig szükségbeli házassági formát akartak a többi elvek nagy részének, legalább lényeges részének elfogadása mellett; de ezekben, Uraim, az adott viszonyok közt legkevésbé bízhatunk, mert nélkülözték a politikai őszinteségnek és a politikai következetességnek azt a mértékét, a mely nemcsak nagy kérdések megoldásánál mellőzhetetlenül szükséges, hanem a mely a mindennapi szereplésnek is mellőzhetetlen előfeltételét képezi. (Igaz! Ugy van!) Akkor, tisztelt uraim, midőn a politikai morál dekadenciájának olyan jelenségeivel találkoztunk, hogy oly államiérnyak, a kik felvetettek egyes kérdéseket, elősegítették azoknak előkészítését és megérlelését, később a felvetett kérdést más irányban akarták megoldani (Igaz! Ugy van!), akkor, tisztelt uraim, mikor azzal a jelenséggel találkoztunk, hogy minket csak a felelőség terhelhet a megoldás veszélyeiért, de az azzal járó politikai előnyöket mások akarják saját részükre kizsákmányolni, (Igaz! Ugy van.), akkor midőn azzal a jelenséggel találkoztunk, hogy sokan, a kik pártolták az egyházpolitikai javaslatokat, a mig látszólag jó volt azoknak a sorsa, midőn nehezebb napok következtek be, akkor elője helyezték és szükségesebbnek tartották a kormánynak esetleges megbuktatását, mint az eszméknek érvényesítését (Igaz! Ugy van!) akkor végre, midőn azt láttuk, hogy egy interpretálják, magyarozgatják az elveket, hogy abba belefér a liberálisizmus és a nem liberálisizmus, — mi ezt a bő köpönyeget nem ölhettük magunkra (élénk derűség és tetszés, helyeslés és éljenzés.) hanem nekünk szorosan alkalmazkodni kellett elveinkhez és bármilyen súlyt helyeztünk volna más viszonyok közt arra, hogy az ilyen kérdések már azért is, hogy az általános megnyugvás mielőbb helyre álljon, az illetékes faktorok minél szélesebb körének hozzájárulása mellett nyerjenek megoldást, mi felállított elveinkből egy hajszálnyit sem engedhettünk; mert a sok magyarozgatással, ide-oda beszéssel szemben, nehéz helyzetünkben is éreztük, hogy itt kettős feladatot kell teljesítenünk; (halljuk!) egy részt diadalra kell juttatnunk az elveket, másodsor a sok inkonzekvenziával, magyarozgatással, kormánybuktatási kísérletezéssel szemben egyúttal a politikai következetességnek is kétségbe vonhatatlan példáját kell szolgáltatnunk. (Hosszas élénk tetszés, helyeslés és éljenzés.) És, t. uraim, ezt a kettős harcot nyertük mi meg ebben a küzdelemben. (Eljenzés.) Érvényre juttattuk az elveket, érvényre juttattuk egy hajszálnyit eltérés nélkül attól, amint a politikai programot, mint nézetünk szerint legcélszerűbbet felállítottuk. (Igaz, ugyan! Elénk helyeslés.) Azért én tisztelt uraim nem engedhetem ugy odaállítani a kérdést, mintha itt csak a házasság polgári megkötésének formájára nézve állott volna fenn lényegtelen különbség — én így odaállítani a kérdést nem engedhetem, mert ez a haladás harca volt a maradisággal szemben, (Igaz, ugyan! Hosszas élénk tetszés és éljenzés.) az t. uraim a politikai határozottságnak és következetességnek küzdelme volt a politikai opportunizmussal szemben. (Igaz! Ugy van!) és nézetem szerint a béke, az általános megnyugvásnak győzelme fog lenni a különben multhatatlanul felállandó további surlódások-

kal szemben. (Elénk tetszés, helyeslés, éljenzés.) Nevetségesnek tartom azért ugy odaállítani a kérdést mintha a kormány, vagy egy párt csak saját hatalmi érdekéből, saját életidejének megnyújtása végett vetette volna fel a kérdéseket és feleletem erre csak az, hogy azok, akik nem nagy elvek valóítását, hanem a politikai életben valami Mathuzsa-szereplést tűznek életcéljukul, azok óvakodjanak oly kérdéseket felvetni, amelyek mellett sokkal könnyebb megbukni, mint azokat diadalra juttatni. (Elénk tetszés. Igaz, ugyan.) De ha ezt már nem teszik, legalább ha vállalkozik egy kormány, amely bukásra is kész, ne egy tüntessék fel a kérdést, hogy saját hatalmának meghosszabbítása végett vette fel a kérdéseket. (Igaz! Ugy van. Elénk helyeslés és tetszés.) Nevetségesnek tartom mindazokat a vádaskodásokat is, hogy mi csak azért, hogy ezeket az elveket diadalra juttassuk nem tudom micsoda nemzeti vagy közjogi követelésekről mondottunk volna le. A nemzeti és közjogi követelések keretében egész határozottan körvonalozott az álláspontunk; körvonalozott politikai szereplésünk kezdete óta, minden módosítás nélkül. (Igaz! Ugy van!) Ezt a határozottan körvonalozott álláspontot, amelyet a mi viszonyaink között nemcsak elégségesnek, hanem szükségesnek is tartunk, ezt fogjuk változatlanul fenntartani és érvényesíteni és azt semmi másnemű kérdésekkel kapcsolatba hozni nem engedjük. (Elénk helyeslés.) De uraim egyúttal nemcsak nevetségesnek, hanem felületesnek is kell jeleznem e helyütt azt a vádat is, mintha az egyházpolitikai kérdések felvetése idézte volna fel azokat az egyenetlenségeket, azokat a szomorú jelenségeket amelyeket az utóbbi időkben egész visszasságaikban tapasztaltunk. Mintha az az elkeresztelési rendelet lenne oka minden bajnak!

Ugyan ki van közöttünk, tisztelt uraim, a ki azt hiszi, hogy ha az az elkeresztelési rendelet, a melynek czélja utoljára is az volt, hogy palliative a kérdések végleges szabályozásáig is enyhítse a bajokat, ha mondom az elkeresztelési rendelet egyszerűen hatályon kívül helyeztetett volna, már magukban véve megszűntek volna az egyenetlenségek? Hisz ez összetévesztése az óknak az okozattal. (Igaz! Ugy van!)

Azok az egyenetlenségek, azok a bajok, a melyek e kérdések megoldásának szükségességét előidéztek, a melyek egyenesen sürgőssé tették ezeknek a kérdéseknek a megoldását, azok fennállottak és tenállottak volna az egyházpolitikai kérdések felvetése előtt is. E nélkül is csak az lett volna a következés, hogy, ha idejében nem orvosoljuk a bajt, akkor oly gyógyíthatatlan sebeket ütött volna a nemzet testén, a melyeket csak nagyobb áldozatok, csak nagyobb bajok árán tudunk volna palliative és hosszas küzdelem után orvosolni. (Elénk tetszés és helyeslés.)

A hátralévő javaslatokról.

De engedjék meg uraim, hogy most a multról szólva, miután azt a legjellegzetesebb kérdést, a mely a közelmúltat uralta, ismerttettem, áttérjek a jövőnek a kérdésére (Halljuk! Halljuk!) Az egyházpolitikai javaslatok forma szerint elintéztettek ugyan még nem tekinthetők, mert a házassági jogról szóló javaslatok kivételével a többi javaslatok a főrendiház által még elfogadva nincsenek.

Bennem azonban, uraim, erős a meggyőződés, hogy a közvéleménynek kétségbe nem vonható, általános nagy és hatalmas megnyilatkozása után, (igaz, ugyan!) a mely ezen kérdések sorsát eldöntötte, a főrendiház elfogja fogadni azokat a javaslatokat, (Helyeslés) és meg fognak szünni azok az izgatások is, amelyek helyenként azon javaslatok veszélyességének feltűntetésére, azok meghusítására irányulnak.

Utoljára is, t. uraim, mi az egyházpolitikai kérdésekben csak arra a térére szorítokunk, a hol az egyházpolitikai kérdések szabályozása és megoldása elkerülhetetlen szükséges volt. Nem terjeszkedtünk ki további terekre, a hol ez elkerülhetetlen szükségét nem éreztük; elválasztottuk e kérdésben az egyház és állam közötti hatáskört a nélkül, hogy praedjudikáltunk volna más kérdések mikénti megoldásának; mert azt az elvet vallottuk, hogy ezen a téren is a lehetőleg legszükségesebbre szorítottunk s ugy oldottuk meg e kérdéseket, hogy a békés együttélés, fejlődés, a vallási érdekek gondozása minden felekezetenek

biztosítva van; a saját részünkről is biztosítékot nyújtottunk arra, hogy javaslataink korántsem a vallásos érzület ellen irányulnak, sőt hogy azt a nagy kincsét az emberiségnek és társadalomnak, a mely a vallásos érzületben rejlik, saját részünkről is ápolni, fejleszteni, elősegíteni akarjuk, (Igaz, ugyan!) Elénk helyeslés) szóval nem doctrinair álláspontot, nem radikális irányokat, hanem a gyakorlati szükségesség utját követtük. — Elmentünk a szükségesség határáig, de egy lépéssel sem tovább, úgy, hogy okot a további békés együttélés lehetősége ellen nem szolgáltatunk (Elénk helyeslés) erős a bizodalom a nemzet közakarátában, de sokkal jobb véleménynyel vagyok egyes irányadó tényezőknek megfontoltsága és hazafisága tekintetében is, hogyszem kételkedni mernék az iránt, hogy ha ezek az egyházpolitikai javaslatok törvényerőre emelkednek, azzal a köteles tisztelettel és megnyugvással fognak fogadtatni, azt az általános nyugalmat és békét fogják előidézni, a melyeket az állam törvényei mindig elő szoktak idézni (Elénk helyeslés) és erős bennem másrészt az a meggyőződés is, hogy a magyar nagy társadalomnak és közvéleménynek mindig lesz erkölcsi ereje és ezen erkölcsi erő támogatása mellett az államnak mindig lesz annyi anyagi és formális hatalma, hogy azok ellenében, a kik a törvény meghozatala után is talán meg nem engedett kísérlet tennének annak megdöntésére, avagy a vallási nyugalom megzavarására, kellő sikerrel és eredménynyel leszünk képesek eljárni.

Az állami adminisztráció.

A jövő kérdéseiről szólva uraim, az adminisztráció rendezésének kérdése az a mely uralja a politikai helyzetünket és a melynek megoldása közelebbi feladatunkat fogja képezni.

Egy izben már volt alkalmam ebben az ügyben önök előtt nyilatkozni. Azoknak a fokozott feladatoknak, azoknak az egyre szaporodó kívánalmaknak, melyek az állam irányában támasztanak, csak úgy vagyunk képesek megfelelni, a társadalom minden rétegére kiterjedő jótékony adminisztráció követelményeinek csak úgy vagyunk képesek eleget tenni, kulturális és gazdasági fejlődésünkre csak úgy leszünk képesek biztosítani, ha a közép és alsó adminisztratív forumokon is állami közegeknek biztosítjuk a végrehajtást (Helyeslés.) De egyoldalú és félszeg munkát teljesítené, a ki kihasználatlanul hagyja heverni a társadalom sok és becses kincsét, az, a ki csak az egyöntetűsége, a végrehajtás pontosságára, pártatlanságra, gyorsaságra fektetné a súlyt, a nélkül, hogy kihasználna megfelelő autonómia engedélyezése és rendszeres gyakorlása által az adminisztráció javára azokat az erőket, melyek rendelkezésre állanak. (Igaz! Ugy van!) Ha a magasabb állami érdekek megóvása s feladatok teljesítése végett le a legelső tagolatig terjedő állami közegekre van is szükségünk, a helyhatósági autonóm tényezőknek kell felhagynunk ezek eljárásának rendszeres ellenőrzését, a felelősségre vonás jogosultságát, sok gazdasági és kulturális, kivált helyi jelentőségű kérdésben s általában a nem állami feladatok közé sorolt egész tevékenységi körben eljárásuknak irányítását is (Helyeslés.) sőt igen széles autonómikus jogkör szükséges városi közületekben s általában oly helyeken, a hol előre biztosítottok szerezhettünk arra nézve, hogy azok, tevékenységi körükben a szükséges közegekkel állandóan rendelkeznek. Az autonómiát e közegek alkalmazására a selfgovernmentre is ki kell terjesztenünk.

Ezért fogjuk a városokban és a városiabb jellegű helyeken az autonómia koncedálásán kívül a végrehajtást is a saját közegekre bízni; ellenben oly helyeken, a hol ezek az előfeltételek állandóan nincsenek meg, a községi előjárói tisztet, tehát az autonóm jogkörbe eső teendők végrehajtását is állami közegekre bízni. Bennem erős a bizalom, hogy bármennyire ragaszkodjanak is egyesek az autonómiának oly tág értelmű fenntartásához, hogy ez kivétel nélkül a közegek alkalmazására is kiterjesztessék s bármennyien legyenek is, mások, a kik nem elvi elientébből, hanem a jelenlegi kormány elleni bizalmatlanságból ellenzik az adminisztrációnak elvileg általuk is helyeselt e megoldási módját, Magyarország nagy közvéleménye fel fogja ismerni valódi szükségie-

teit s azok helyes megoldásának azt a módosítást, a melyre nemzeti igényeink biztosítása fokozott feladatainak teljesítése végett az államnak valóban szüksége volt.

Megérett ez a kérdés annyira, hogy a gyümölcs leessék fájáról s a modern államigényeit, legalább a mi viszonyaink között, az állami tevékenységi körnek kiszélesítése, állami közegeknek kiterjedtebb mérvben való alkalmazása nélkül megoldani senki sem fogja. (Igaz! Ugy van!)

Nincs olyan komoly és számbavehető politikus, a ki a 19-ik század utolsó felében a közszabadság rovására hinné vagy óhajtáná e kérdéseket megoldani. (Igaz! Ugy van!)

A közszabadsági kérdések szabad államban magát az államot kivéve mindennél fontosabbak. S ezért igenis kellend oly intézményeket létesíteni, a melyek a köz- és egyéni szabadság megóvásának újabb biztosítékait képezik. Azért kívánjuk az autonóm jogkörök szélesítését s még inkább tényleges és pedig rendszeres gyakorlásának biztosítását, s a gyakorlati életbe való bevezetését, azért kívánjuk magunkban az organizált törvényekben az ellenőrzési jognak rendszeres kötelezősége tételét; a felelősségre vonás jogának autonóm közegek részére való biztosítását; ezért kívánjuk a közigazgatási bíraskodás behozatalát, ezért végül a közigazgatási eljárás tüzetesebb szabályozását és egyszerűbbé tételét. De reméljük magunkat ne engedjük elrémíteni, s a bár egymásra utalt kérdések kapcsolatba hozásával a kérdések megoldását a már eddig elvállalt kötelezettségeken túl ne komplikáljuk, mert különben a sok junktim lesz a nagy elvek temetője. (Éljenzés, élénk helyeslés és tetszés.)

En nagy súlyt fektetek a közszabadságok s az egyéni szabadság rendszeres és intézményes biztosítására. — A szabad állam épületét ez intézményes biztosítékok megteremtése nélkül betetőzöttnek nem tekinthetem, de épen a modern haladás s a valódi közszükségletek kielégítése érdekében semmit sem tartanék oly veszélyesnek, mint ha a sürgős megoldást igénylő kérdések elődázatnának, mert a biztosítékok egyike vagy másika, avagy azok mindegyike megteremtve nincsen.

Utóbb sem lehet felednünk azt, hogy alkotmányos életben az organikus törvények csak azt a keretet képezik, melyet a közszellemmel kell kitölteni. A közszellem e tisztasága fogja megadni az adminisztratív rendezettségnek valódi képét s ebben a közszellemben rejlik legtöbb bizonyítéka annak, hogy igazait kiküzdí és megvalósítja, ha nincsenek is azok törvénykönyvek által eleve biztosítva. Azért uraim, senki se higgye, hogy az adminisztratív kérdéseket egy csapással szabályozni lehet.

Meg fogjuk alkotni az organikus törvényeket, de az adminisztratív szabályozásáig még akkor is egész sorozata marad a novel-laris, vagyis a törvények módosítása után megteendő intézkedéseknek, a melynek befejezése után leszünk csak abban a helyzetben, hogy az adminisztrációt rendesnek mondhatjuk. (Helyeslés.)

A nemzetiségi kérdés.

Ugyanilyen kérdés uraim egy másik kérdés, mely az utóbbi időkben mind akuttabbá lett, a melyet nézetem szerint nem egyes törvényekkel, hanem csak következetes munkával lehet megoldani — és ez a nemzetiségi kérdés. (Halljuk! Halljuk!) A nemzetiségi kérdés, hogy úgy fejezzem ki magam, amár in genere ilyen kérdést el nem ismerik, (Viharos éljenzés, tetszés és helyeslés.) a nemzetiségi kérdés, helyesebben szólva, azok a kívánalmak, hogy több nyelvű államokban a különböző nemzetiségek szerint külön tagolatok, adminisztratív kerületek állítsanak fel, a melyeken az állam hivatalos nyelvek mellett más nemzetiségek nyelve jusson tulsulyra, — ez nem az új kívánalmak közé tartozik (Igaz! Ugy van!) egyidejűleg kétféle névze magának a nemzetiségi kérdések fellevesével, mely nemzetiségi kérdés, mint általános politikai probléma, a múlt század utolsó negyedében kezdett felszínre kerülni és a mely visszahatásaiban minálunk is nyilvánult, eleinte mérsékelt, majd szélesebb körben az egész század jelen folyamán és a mely állandóbb jellegű politikai eszme, de a melyet nézetem szerint fontosságra nézve talán már a közel jövőben más társadalmi, gazdasági és szociális jellegű kérdések meg fognak fosztani elsőrendű eminens jellegétől (Igaz! Ugy van!) De ez nem tarthat vissza bennünket attól,

hogy e kérdéssel alaposan foglalkozzunk, mert új kérdésekre korábbi kérdések szabályozása nélkül át nem térhetünk.

A sors egy nemzet irányában sem gyakorolja azt a kivételes kegyet, hogy az uralkodó eszmék egyik vagy másik működésének megoldásától megkímélje, annak baját tőle elhárítaná, hanem csakis a kérdések rendszeres egymásutánban megoldása után térhetnek át később felmerülő kérdéseknek helyes és valódi megoldására. (Tetszés és helyeslés.) Ezekkel a kívánalmakkal találkozunk, t. uraim, — csak az utóbbi időkben említem, — a 60-as években; találkozunk az 1866-iki felirat szerkesztése alkalmával, melyben azon ígéretet tesszünk, hogy mi a nemzetiségeknek méltányos, az állam érdekeivel összeegyeztethető igényeire figyelemmel fogunk lenni; (Élénk helyeslés) találkozunk az 1888-ik évi nemzetiségi törvény megalkotásakor, találkozunk ennek megalkotása után közvetlenül a temesvári gyűlésnél találkozunk, végre 1883-ban a szebeni program felállításakor. (Igaz! Ugy van!) E nemzetiségi kérdés tehát nem a legújabb keletű, csak legújabb bizonyos kinövésait tapasztaljuk, (Igaz! Ugy van!) hogy bizonyos nemzetiségi igények külföldről ápoltnak, (Igaz! Ugy van!) külföldről élesztetnek, nem ugyan a hivatalos külföldben nyernek támogatást, mert amennyire információim terjednek, a hivatalos körök ezektől távol állanak, hanem igenis a magántársulás külföldön van ezeknek segélyére: tisztelt uraim, találkozunk egy másik kinövésével is, azokkal a túlságokkal, amelyekkel minket a múlt Európa, a nagy emberiség előtt megvádolnak, hogy egy inhumanus, egy erőszakos, egy megsemmisítő politikát akarunk itt követni. (Zajos ellenmondások.)

Nem azért említem ebben a körben, tisztelt uraim, ezeket a kérdéseket, mintha az iránt lenne kétség, hogy itt találkoznék egy komoly ember, ki azokat igazaknak tartja (Élénk tetszés és éljenzés), hanem azért említem fel, hogy éppen itt, ahol közvetlen a helyszínén szerezhetsz magának mindenki meggyőződést a valódi helyzetről, (Ugy van! Ugy van!) konstatáljam, nem önöknek, tisztelt uraim, hanem kitél ezen vádakra valótlanságát és hálátlanságát. (Élénk helyeslés, éljenzés és taps.) Az erőszakos magyarosítással vádolnak bennünket. Nekem mint kormányfőnek tisztán precize kell felállítanom azt az elvet, hogy miben áll minálunk a magyarosítás kérdése? A magyarosítás kérdése minálunk abban áll, hogy az állam hivatalos nyelvét mindenki részére hozzáférhetővé kívánjuk tenni. (Élénk helyeslés és tetszés.)

Es, tisztelt uraim, ilyen törvényes intézkedéseinkkel szemben semminemű erőszakos meghiusulását ezen hozzáférhetővé-tételnek, vagy pedig az izgatást ez ellen nem is fogjuk megengedni, (Élénk helyeslés) de ebből nem lehet erőszakos magyarosításra következtetést vonni.

Kába feltevés lenne egy államférfitől, hogy ő erőszakos magyarosításra akarja magát adni, de másodszor a mi viszonyaink között a valósággal merőben ellenkezik. (Ugy van!) Tisztelt uraim, itt, hol nemzetiségektől vannak körülveve, mutassanak nekem egyetlen embert abból az erőszakkal elmagyarosított románságból. (Élénk derűtség, tetszés és helyeslés.) Ezt azért hoztam fel itt, ezen a helyen, hogy itt, hol mindenkinek módjában áll az objekciókat megtenni, itt mutassák meg az erőszakos magyarosításnak ezen egyetlen egy példányát.

Ezen igaztalan vádakkal szemben nekünk gondoskodnunk kell arról, hogy amennyiben törvényellenes cselekvények követtetnek el, azok törvényes uton megtoroltassanak, amint merem mondani, az utóbbi időkben a legnagyobb szigorral intézkedünk is ezek megtorlása iránt, nekünk gondoskodnunk kell arról, hogy ebben az országban a terrorizmusnak tere ne legyen (élénk helyeslés) és azért szükséges olyan rendőri intézkedéseket tennünk, — meg is tettük azokat, — hogy a köznyugalmi biztosítékait intézményesen egész határozottsággal nyújtani képesek legyünk. (Helyeslés, élénk helyeslés és taps.)

Mi eddig éppen a köznyugalom megóvása és a terrorizmus korlátozása szempontjából tettünk oly intézkedéseket, melyek talán igen szigorúnak látszanak, de melyeket megtennünk a köznyugalom érdekében mellőzhetetlen volt. (Élénk tetszés.) Így például a szebeni

nemzetiségi komitét, amely alapszabályok nélkül működött, melynek tevékenysége külföldi összeköttetésekre is irányult, feloszlattuk, (Élénk helyeslés.) mi egyes gyűléseknek tartását meg nem engedjük és jövőre sem fogjuk megengedni, mert azt az elvet valljuk és tartjuk fenn, hogy a gyülekezés és egyesületi jog a magyar állampolgároknak jótéteménye, egyik közszabadsági intézménye, de ezt a gyülekezési és egyesületi jogot úgy gyakorolni, hogy az nem magyar állampolgárok részére is itt az ország területén hozzáférhetővé tétessék, nem lehet, az ilyen gyülekezéseket meg nem engedhetjük, (Élénk helyeslés.) sőt a szükséghez képest korlátozó és tiltó intézkedéseket fogunk a tekintetben is tenni, hogy egyesek igazolatlanul ne provokálhassanak a külföldről segítséget olyan bajok ellen, amelyek ha vélik, hogy léteznek, itt benn kötelességük orvosolni. (Élénk helyeslés.)

De aztán, tisztelt uraim, ezen szigorú, a köznyugalom, az állam integritását biztosító intézkedésekkel szemben, szilárdan tenni kívánjuk tartani a magyar politikának azon sarkalatos elveit, melyek 1868. óta változatlanul irányadók és ezen alapelvek abban állnak, hogy mi a magyar állam integritásának megbontására semmi nemű kísérletet tenni nem engedünk, (Élénk helyeslés), semminemű új közjogi taglalatokat, melyek nemzetiségek szerint különböztetnek meg ezen ország lakosait, mely külön nemzetiségek szerint tagolt közigazgatást, vagy bármily kerületeket és beosztásokat létesít, nem engedélyezünk. (Élénk helyeslés.) Másrészt azonban az állampolgárok között semmi nyelvi különbséget nem teszünk. Minden állami intézményt, minden nemzetiség részéről hozzáférhetővé tesszünk, (Élénk helyeslés.) Őket egy gondos és jótékony adminisztráció előnyeiben és jótéteményeiben minden irányban részesítjük (Élénk helyeslés), sőt, tisztelt uraim, amennyiben az állam hatalma és közrehatása engedi, még arról is gondoskodni fogunk, hogy azt az önzetiséget, azt az öntudatot adjuk meg más ajku polgártársainknak, hogy ők ezen államnak minden tekintetben egyenjogú polgárai legyenek; (Hosszantartó éljenzés, élénk helyeslés) ez az a hagyományos politika, amelyet minden oszorbítás nélkül követnünk kell; ez az, amely a szabadelvű államférfiaknak egyedüli eljárása lehet. (Ugy van! Ugy van.)

Mert a libertas, tisztelt uraim, nem olyan kimért valami, mely csak egy irányban érvényesül, hanem, amely elvi álláspontját és intencióját minden irányban egyenlően érezteti (Élénk helyeslés) és ezért nem liberális államférfi az, tisztelt uraim, aki talán egy, bár nagy társadalmi kérdésben, nem tudom milyen liberális nézeteket vall, de azután liberalitásának követelményeit a más nemzetiségek irányában levonni nem meri, vagy nem tudja. Mi igenis az egyenlőség elveit fogjuk irányukban követni, de ennek fejében azután egyformán a kötelezettségek teljesítését is meg fogjuk tőlük követelni. (Élénk helyeslés.)

Gazdasági kérdések.

Most engedjék meg, hogy miután a legfőbb kérdésekről már nyilatkoztam, talán ne térjek ki ez alkalommal egyes gazdasági kérdéseknek ismertetésére, (Halljuk, halljuk!) hanem az idő elhaladottságánál fogva egy gazdasági jelentőségű kérdésre szoritkozom, amely választókerületemet, mint a bányászati kongresszusnak gyűlőhelyét különösebben is érdekli (halljuk! halljuk!) és ez a bányászati ügyeknek rendezése.

Tagadhatatlan, hogy bányászatunknak némi éga, jelesül a nemesfém-bányászat, az ezüst árának óriási hanyatlása miatt válságos helyzetbe keveredett. Tagadhatatlan, az is, hogy ezen ideig-óráig segíthetünk, amint azt hiszem a legújabbban megállapított intézkedések folytán, kilenc esztendőre kiterjedőleg a kiáltóbb hiányokat orvosolnunk sikerült, (Igaz, Ugy van!) de tagadhatatlan az is, hogy ezzel a kérdéssel mint egy maradandó bajjal kell a jövőre számolni (Ugy van!) és ezért a bányászat fejlesztése érdekében mindent el kell követnünk arra nézve, hogy az egyik téren előálló hiányt, a másik téren, pótolhassuk.

Azon egyoldalúsággal szemben, amelyben bányászatunk ma van, azt, a mi legalább egyes intézmények berendezésében nyilvánul, egy a bányászoknál, mint különösen bányásziskoláknál: azt tudniillik, hogy a bányászatnak mai, talán nagyobb jövedelmezt ígérő ága-

zatai mint például: a szénbányászat, jobban kultiváltassanak, azt a gyakorlati téren is érvényesíteni kell; (Elénk helyesítés) másodszor a bányahatóságokat kell megfelelőleg szervezni, úgy hogy az adminisztráció, amelynek előnyeit az imént ecseteltem, az általános igazgatás körére nézve, azon szűk körre nézve, még inkább érvényesüljön, tehát a bányahatóságok szervezése, és harmadszor uraim egy rég kísértő kérdés, mely még megvalósítva nem lett, egy általános bányatörvénynek alkotása, (Elénk éljenzés), melyre vonatkozólag megjegyzem, hogy az még a téli ülésszak folyamán elő fog terjesztetni.

En, tisztelt uraim, azzal zárom be felszólalásomat, hogy politikai biztosítékát kívánom nyújtani, hogy legőszintébb meggyőződésem szerint az általános irány, azon elvek, melyeket fölállítottam, az adott viszonyok között az egyedül helyes politikai irány; ezért vagyok bátor önököt továbbra is arra kérni, hogy azon zászló alá sorakozni sziveskedjenek, melyet eddig oly hiven követtek és melynek hű követése és bizalmuk nyilvánítása által nekünk annyiszor erőt adtak, midőn nehéz napjainkban a zászlót küzdelemre vezettük.

E bizalomért fogadják ezuttal is bensőleg érzett köszönetemet és tartsanak meg továbbra is szives jóindulatukban. (Hosszantartó és szűnni nem akaró zajos éljenzés és taps.)

Megsemmisített tanítóválasztás.

— Saját tudósítónktól. —

Arad, augusztus 7.

Erdekes világot vett az uj-szent-annai iskolaszék, mondhatni bigott gondolkodás módjára a legutóbbi tanítóválasztás, a melynek törvényekbe ütközését a tegnapi tartott megyei közigazgatási bizottsági ülésen szellőztette a kir. tanfelügyelő és hívta fel a bizottsági tagok figyelmét.

Az eset a következő: Uj-Szent-Anna községi jellegű népiskolájánál három tanítói állás jött üreedésbe, oly formán, hogy két ideiglenes rendszerezített, a harmadik pedig szükségessé vált.

Az uj-szent-annai iskolaszék pályázatot hirdetett ez állásokra, a mely pályázati hirdetményt a „Néptanítók Lapja”-ban annak idején közzé is tett.

A pályázati hirdetés nagyon is kedvező volt a mennyiben 22 pályázó jelentkezett, el látva a kellő képesítéssel. Az uj-szent-annai iskolaszék folyó évi július hó 25-én tartott ülésén tárgyalta a beérkezett 22 pályázati kérvényt és ez alkalommal követte el azon szabálytalanságot, a melyet — mint már fenn említve volt — a tegnapi közigazgatási bizottsági ülés rosszalólag vett tudomásul.

Ugyanis a 22 pályázó közül Nikitscher József jeles képzettségű, okleveles tanító nevére törülték azon indokolással, mert Nikitscher József evangélikus vallású.

„A községi iskolaszék ezen határozata — mint a kir. tanfelügyelő jelentése mondja — nemcsak a saját maga által szerkesztett és közzétett pályázati hirdetés feltételeivel áll ellentétben, de merőben ellenkezik a községi jellegű népiskola szervezetével, fogalmával, célzatával, amennyiben a községi jellegű népiskolák közös tanintézetek, a melyek a község lakosai által hitfelekezeti különbség nélkül egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel használhatóak, miből nyilvánvaló hogy a községi tanítói állásokat a különben kellő képzettséggel bíró tanítók hitfelekezeti különbség nélkül elláthatják.”

Ennek következtében az iskolaszéknek ama határozata, mely Nikitscher Józsefet a pályázattól kizárja, mint olyan, mely az 1868. évi 38. t. cz. 24. §-nak célzatába és lényegébe ütköző lévén, megsemmisítendőnek tartatik.

A közigazgatási bizottság elfogadta a kir.

tanfelügyelőnek a választás megsemmisítésére vonatkozó indítványát, mint olyant, mely az iskolaszék működését a törvényszabta korlátok közé szorítja.

A törvényes szabályok szerinti új választás megejtésének elrendelésével K a b d e b ó Kálmán világosi főszolgabíró felhívja a közigazgatási bizottság.

Közigazgatási ülések.

— Saját tudósítónktól. —

Arad, augusztus 7.

Két csendes, tárgyban szegény közigazgatási ülés napja volt tegnap. A megyeház nagytermének és a városház tanács termének zöld asztalát unatkozó arccal, lemondólag ülték körül a bizottsági tagok.

Az elnöklő alispánnak és polgármesternek alig maradt valami mondani valója, a hivatalos jelentések után mondott „tudomásul vétetik”-nél.

A részletes tudósítást alább közöljük:

I. A városról.

A megyénél.

Tegnap délelőtt kilencz órákor tartotta Arad megye közigazgatási bizottsága rendes havi ülést.

S z a t h m á r y Gyula kir. tan. alispán elnöklőte alatt jelen voltak: B o h u s István, T a k á c s y Sándor dr., B á n h i d y Antal báró, V a r j a s s y Arpád kir. tanfelügyelő, I s s e k u t z Károly megyei főorvos, P a r e c z György főügyész, V ö r ö s Vidor tiszti alügyész, P á l f f y József kir. főmérnök, P é c s k á n Sándor árvaszéki ülnök, D r a h o t u s z k y Rezső pénzügyi tanácsos, D á n i e l Gergely, B a r k a s s y Kálmán, Dálnoki N a g y Lajos megyei főjegyző, L e n g y e l Sándor dr., E d e s Elemér.

S z a t h m á r y Gyula elnöklő alispán után megnyitotta az ülést, felolvasta a múlt óról szóló jelentését, melyet tudomásul vettek. A jelentést egész terjedelmében lapunk más helyén fogjuk közölni.

V a r j a s s y Arpád kir. tanfelügyelő tette meg ezután július óról szóló jelentését V á s á r h e l y i László orsz. képviselő és S z a b ó Ferencz német-élémeri rom. kath. plébános nagylelkű ajándékaról.

I s s e k u t z Károly megyei főorvos jelenté miszerint a közegészségi viszonyok a múlt hóban általában kielégítőek voltak. A hurutos gyomor és bélbajok szaporodtak, de aránylag kielégítően folytak le. Orvosrendőrileg megvizsgáltott 58 egyén és 14 hulla.

P á l f f y József kir. főmérnök jelentése munkák a beállott aratási és állami, nagyobb mezey hatósági utakon a nagyobb munkák szüneteltek. Az utak állapota kielégítő.

D r a h o t u s z k y Rezső pénzügyigazgató helyettes jelenté, miszerint folyó évi július hóban befolyt Aradmegye területén egyenes adóban 31080 frt 31 kr. hadmentességi díjban 237 frt. A múlt év hason havával összehasonlítva az eredményt, egyenes adónál 9708 frt 40 kr keveslet mutatkozik, míg a hadmentességi díjknál 103 frt 99 kr.

P a r e c z György főügyész jelenté, hogy a múlt hóban letartóztatva volt összesen 105 egyén, 91 fi és 14 nő. Ezek közül jogérvényesen elítéltek 81-et, fellebezés alatt áll 9 és vizsgálati fogságban 15 egyén van. Az összes rablátszámból 5 betegedés fordult elő és egy haláleset.

V ö r ö s Vidor tiszti alügyész és P é c s k á n Sándor árvaszéki ülnök jelentéseit a múlt óról tudomásul vették.

Kevésbé fontos folyóügyeket tárgyaltak ezután, melyeknek tudomásul vétele után S z a t h m á r y Gyula alispán az ülést bezárta.

II.

A városnál.

Tegnap délután 5 órákor tartotta a városi közigazgatási bizottság rendes havi ülését.

Jelen voltak S a l a c z Gyula kir. tan. polgármester elnöklőte alatt: P o s g a y Lajos városi főorvos; V a r j a s s y Arpád kir. tanfelügyelő; P a r e c z György főügyész; I n s t i t o r i Kálmán főjegyző; U r b á n y i Béla árvaszéki ülnök; D r a h o t u s z k y Rezső pénzügyigazgató helyettes.

zső pénzügyigazgatóhelyettes, S c h u s z t e r Illés dr., T a r j á n y i Vilmos, V i z e r Péter, V a r j a s s y Lajos, P e r g e r János dr., M ü l l e r Károly, V a r j a s s y József,

S a l a c z Gyula elnök üdvözli a megjelent tagokat és az ülést megnyitja. A múlt óról szóló polgármesteri jelentést a bizottság tudomásul veszi. A jelentést — lapunk más helyén — közöljük egész terjedelmében.

D r a h o t u s z k y Rezső h. pénzügyigazgató jelentése szerint a múlt hóban egyenes adóban befolyt 54403 frt 78 kr; hadmentességi díjban pedig 159 frt 08 kr.

V a r j a s s y Arpád jelenté, hogy G r á z e l János aradi evangélikus tanítónak a vallás és közoktatásügyi miniszter 400 forint nyugdíjat engedélyezett.

Jelenti továbbá, hogy az arad-gáji ovadában a menedékházi felügyelői tanfolyamon 11 nő nyert megfelelő képesítést.

U r b á n y i Béla árvaszéki ülnök jelenté, miszerint az árvaszéki ügyosztályba befolyt 384 ügydarab, ebből elintéztést nyert 341, hátralékban van 43 ügydarab.

P a r e c z György főügyész jelentését valamint P o s g a y Lajos főorvos jelentését, melyet közelebb egész terjedelmében adni fognak, tudomásul vették.

P á l f y József jelenté, hogy az állami és törvényhatósági utakon a munkák az aratás miatt szünetelnek, egyebekben az utak állapota kielégítő.

A hivatalos jelentések meghallgatása után, folyó ügyeket tárgyalta. Ezzel az ülés véget ért.

Városi közügyek.

Arad egy hónapja.

— A polgármester havi jelentése. —

Az augusztus havi közgyűlés előtt S a l a c z Gyula kir. tanácsos polgármester a következő jelentést terjeszti be július óról: Tekintes Törvényhatósági Bizottság! Az 1894. évi július órá vonatkozó jelentésem teni szerencsém a következőkben előterjeszteni. A közegészségi viszonyok e hóban kevésbé kedvezőnek jelezhetők. A halálozások és betegülések száma növekedett. A felmerült betegülések közül a csorvás-hurutos gyomor és bélbántalmak, továbbá a csecsemőknel a nyári hasmenés, felnőtteknél pedig a tropikus hőség befolyása közben fejlődött heveny gyomor-bélmurutos két komoly hányáskezelési tünetekkel kapcsolatos esettel — leggyakrabban jelentkeztek. A kanyaró járvány szűk korlátok között enyhe lefolyással mutatkozott. Bejelentve volt 21 eset, a hó végén beteg maradt 5. A difteritisz járvány 10 új esetéből 1 végződött halállal. Kor szerint beteg lett: 5 évesig 8, 6—10 éves 1, felnőt 1. Városrészek szerint beteg volt: a belvárosban 6, Pernyáiban 2, Sarkadban 1, Ujtelepen 1. Más fertőző betegségek közül a typhus 5, a bányahimlő 1 esettel jött elő. A trachomás betegek száma volt június hó végén 14, szaporodott 8, gyógyult 5, maradt 12, a kórházban kezeltük 9, idegen 6. Elhalt összesen 112 egyén, 59 férfi, 53 nő; az elhaltak között helybeli 102, idegen 10.

Baleset következtén meghalt 1, öngyilkosság előjött 2, halva született 7. A városi lakosság halálozási évi aránya: 1000:27.7. A megyei közkórházban ápolatott 332 egyén, az izraeliták kórházában 10, összesen 342, ezek közül gyógyult 144, javult 42, meghalt 17. Az ápoltak között helybeli illetőségű volt 20. A népesedési viszonyok kielégítőeknek tekinthetők, az újszülöttek száma a halálozásokét 23-al meghaladta. Elve született 125 gyermek, 79 fiu, 46 leány, törvényes 109, törvénytelen 16. A születések évi aránya: 1000:31.5. Házasság kötött 28. A személy és vagyon biztonságnak nagyobb mérvű bűnesetek által nem zavartatott. A 42 esetben, felmerült kisebb továbbra tettesei 37 esetre nézve kinyomoztattak. A kihágási bíróságnál július hóban befolyt 309 ügy, ebből elintéztetett 230, a bíróságokhoz áttétetett 79. Letartóztatott, részben elővezettetett 120 egyén, ezek közül elíteltetett 92, a bíróságoknak átadatott 28, kiutasított 19.

A kapitányi hivatal hatáskörébe tartozó kisebb kihágási ügy tárgyalatott és elintéztetett 49. Letartóztatva volt 72 egyén, eltilonoztatott 43, rendőrileg büntetett 29. Bejelentetett a nyilvántartásba, vétetett 615 cseléd és 1335 gyári munkás. A vendéglőkben

szállva volt 1028 utas. Szolgálati viszonyból eredő panasz tárgyaitott 16, büntetett 14 cseléd. A kapitányi hivatalnál mint iparhatóságán iparjogositványt nyert 11 iparos 11 kereskedő, iparát áthelyezte 1 iparos, megszüntette 5 iparos 7 kereskedő. A tanoncz lajstromba bejegyzetett 8 iparos, 6 kereskedő tanoncz. A tanviszony megszűnt 1 iparos, 3 kereskedőnél. Munka könyvet kapott 12 segéd azzal jelentkezett 22. Ideiglenes igazolványt kapott 2 segéd. Ipar kihágási ügy tárgyalattott 7, büntetett 4 iparos.

(Vége következik.)

KÜLFÖLD.

Wekerle Lembergben.

Wekerle Sándor dr. magyar miniszterelnök és pénzügyminiszter látogatása alkalmából rendezendő ünnepélyes fogadtatás előkészületeit Badeni gróf gácsországi helytartó és Sanguszko herceg személyesen vették a kezükbe.

A magyar kormány fejének ide érkezett a gácsországi helytartó szándéka szerint elsőrangú politikai eseménykép akarják ünnepelni, a miben a lengyel arisztokraczia és valamennyi, Lembergbe várt, osztrák reichsráthi lengyel képviselő egyetért a helytartóval.

Badeni gróf, a ki erélyes jelleménél és sikeres szervező lángeszénél fogva ő felségénél, persona gratissima, — a magyar miniszterelnök iránt különös személyes nagybecsüléssel viseltetik és egy lengyel képviselő előtt, a ki pénzügyi kérdésekben tekintélynek van elismerve, akként nyilatkozott felőle, hogy Wekerle magyar miniszterelnök, mint európai jelentőséggel bíró államférfi és pénzügyi szakember megérdemli mindnyájuk őszinte bámulatát és háláját. Wekerle az egész monarchia közgazdasági fejlődésének és hatalmának oly megbecsülhetetlen genialis szolgálatokat tett, hogy különös hálával tartoznak neki és legkiválóbb embereiket Magyarországra kellene küldeni, hogy ott gyakorlati alkotó nemzetpolitika tanuljanak és hogy Magyarországon megtanulják, mint kell nemzeti haladást a gazdasági jóléttel egyesíteni s mindkettőt az állam és a monarchia érdekében érvényre juttatni.

Magyarország és Románia.

Kálnoky gróf az idén is, tavaly is, ismételtén igen erélyes és sürgős figyelmeztetéseket intézett a román kormányhoz a romániai izgatónak a nemzetközi jogot sértő, a magyar állam érdekeivel szemben egyenesen ellenséges üzelméi miatt, a kik a román nemzetiségű magyar állampolgárok körében hazaáruló fondorlatokat üzletszerűleg prédikálnak, becsmérsznek és pénzszközökkel támogatnak.

Ezeknek a felszólalásoknak gyakorlati eredményét mindenestrem csak akkor lehet várni, ha a román kormány a saját állami és monarchikus rendje szerint kénytelen lesz a parlamenttől új törvényhozási felhatalmazásokat kérni, hogy sikerrel felléphessen a román sajtó egy részének anarchista, mindennap büntényeket prédikáló üzelméi ellen.

A román kormány a belpolitikai anarchia ily excessusával szemben ma ép oly tehetetlen, mint a francia és az olasz kormány volt a sajtótörvény reformja és az anarchista büntények és propaganda ellen hozott törvények megszavazása előtt.

Kálnoky gróf a delegációk ülése alatt a magyar delegátusok elé, a nélkül, hogy interpellációra várná, kimerítő felvilágosításokat fog ez ügyben terjesztetni.

Japán és Kína háboruja.

A Reuter ügynökségnek jelentik Sanghaiból: A japán követet és kíséretét, valamint a japán konzult, mikor Tien Csinből elutaztak, kínai katonák megtámadták és elvették a podgyászukat. Az alkirály más csapa-

tokat küldött a zavargók ellen. A rendet helyreállították.

Az angol alsóház tegnapi ülésén Grey államtitkár kijelentette, hogy Japán megígérte, hogy Szanghai és bejáratai ellen nem fog hadi operációkat kezdeni és hogy Kína e feltétel alatt nem fogja Shanghai bejáratát elzárni.

IDŐJÁRÁS.

Légnemés: reggel 7 órakor 762,6 milliméter, délután 2 órakor 760,5 milliméter. Hőmérsék: reggel 7 órakor C° + 22,1. délután 2 órakor C° + 31,0. Szél iránya és ereje: reggel 7 órakor DK. 3. délután 2 órakor DK. 4. Felhőzet: reggel derült, délután derült. Csapadék az utóbbi 24 órában: 0 milliméter.

IDŐJÓSLÁS.

A központi meteorológiai intézetek Aradra küldött táviratai szerint a mai napra a következő időjárás várható:

— Augusztus 8. —

Száraz. — Meleg. — Zivatarok. — Később borulás.

HIREK.

Augusztus 8. Szerda. Róm. kath. naptár: Czirjék. — Protestáns naptár: Czirjék. — Görög-keleti naptár (Julius 27.): Pantelem. — A nap két 4 óra 34 perczkor, nyugszik 7 óra 4 perczkor.

Szabadnagharcei emléktárgyak országos múzeuma (színházépület, II-ik emelet) nyitva mindennap délelőtt 10—12 és délután 2—5 óráig. Bemutató díjtalan.

Könyvtár-Könyvtár nyitva van szerdán és szombaton 8—11-ig és pénteken 11—12-ig. Helyiség: Polgáriskola. Földszint.

Augusztus 8. Városi kösgyűlés, délután 5 órakor.

Vonatok közlekedése.

— Érvényes 1894. évi május hó 1-től. —

ARADRÓL		ARADRA	
<i>Budapest felé indul:</i>		<i>Budapest felé érkezik:</i>	
Nagyvárad reggel	5.18	Vv. Csabáról reggel	9.10
Nagyvárad d. e.	11.30	Nagyvárad este	8.42
Gyorsvonat reggel	8.20	Személyvonat reggel	6.10
Személyvonat d. e.	11.30	Személyvonat d. u.	3.55
Személyvonat este	9.45	Gyorsvonat este	6.55
<i>Erdély felé:</i>		<i>Erdély felé:</i>	
Személyvonat reggel	6.35	Soborsinről reggel	7.—
Soborsin d. u.	2.30	Személyvonat d. e.	11.—
Személyvonat d. u.	4.30	Személyvonat este	8.55
<i>Temesvár felé:</i>		<i>Temesvár felé:</i>	
Vegyesvonat reggel	6.25	Személyvonat d. e.	9.44
Vegyesvonat d. e.	11.35	Vegyesvonat d. u.	3.44
Személyvonat d. u.	5.58	Vegyesvonat este	10.55
<i>Szeged felé:</i>		<i>Szeged felé:</i>	
Személyvonat reggel	5.—	Személyvonat reggel	8.50
Személyvonat d. e.	9.—	Személyvonat este	6.45
Vegyesvonat d. u.	4.20	Személyvonat este	10.—
<i>Gurahoncz felé:</i>		<i>Gurahoncz felé:</i>	
Személyvonat reggel	6.40	Személyvonat reggel	8.—
Személyvonat d. u.	5.28	Személyvonat este	6.50
Vegyesvonat d. u.	12.30	Személyvonat d. e.	11.43

— A mai közgyűlés. Ma tartja Arad város törvényhatósága augusztushavi recte második kánikulai közgyűlését, melynek a tárgysorozatából kiérzik a szélsőnd. Mert hogy a bábaoklevélhirdetés, adás-vétel nem fog vihart csinálni, azt még a karzatok fásult hallgatói is jól tudják. A osztorozási vállalkozók munkaprogramja, s bemutatott tervei oly jók, világosak és egyszerűek, hogy legfeljebb egy rövid helyesítő hozzászólásra nyújthatnak alkalmat. Hogy a közgyűlés mielőbbi végére a városatyák is el vannak készülve, azt a meghívó kiáltja leginkább mindenkinek a fülébe. A mai törvényhatósági ülés ugyanis nem négy, hanem öt órakor veszi kezdetét.

— Iskola a lökösházi pusztán. Nagylelkű adományról vettünk értesülést a közigazgatási ülés alatt Varjassy Arpad kir. tanfelügyelő jelentése alapján. A kir. tanfelügyelő bejelentette, hogy Vásárhelyi László országgyűlési képviselő lökösházi pusztáján egy népiskola felállítására 1200 négyszögöl területet bocsátott sajátjából az állam rendelkezésére, ugyszintén a terület bekerítésére szükséges cölöpöket. A kegyes adományról már értesítették a vallás és közoktatásügyi minisztert.

— A román püspök aranymiséje. Puticiu Traján temesvárgyárvárosi esperes-plé-

bános a majoroki gör. kel. román templom beszentelése ügyében ma Aradra érkezik, hol Metianu János püspök a beszentelésre vonatkozó információkat fog neki adni. Az új templomban a legelső aranymisét Metianu János, a radi román püspök fogja tartani harmincz pap segédletével. A templomszentelési szertartást diszlakoma követi és este különböző népünnepélyek tartatnak. Az ünnepélyre a város összes hatóságai kapnak meghívókat.

— Könyvtár adományozás. Szabó Ferencz német-eleméri róm. kath. plébános — mint azt a közigazgatási bizottsági ülésen bejelentették — "Történelem, föld és néprajzi könyvtár" című kiadványainak 10 teljes példányát bocsátotta több mint kétezer forint értékben a tanfelügyelői hivatal rendelkezésére. A kir. tanfelügyelő — az adományozó utasítása szerint — szét fogja küldeni a példányokat a megyei népiskolák könyvtárai számára.

— Kopláló tanfolyamok. A nemzetiségi kérdés megoldásának előmozdítása céljából a kultuszminisztérium tudvalevőleg a nyári szünetidő folyamán az ország több városában magyar póttanfolyamokat hirdetett az idegen ajku tanítók számára. Mindenki örült azon, hogy ezekre a tanfolyamokra az ország minden részéből sok tanító jelentkezett, s mint megirtuk, több városban a tanfolyamnak már eddig is szép eredménye van. Eppen ezért nagyon meglepő az a hír, amelyet hódmezővásárhelyről táviratoznak. Az ott rendezett póttanfolyamról a Krassó-Szörény- és Temes megyéből érkezett tanítók közül többen ma hazautaztak, mert ébheztek. Négy hét óta az állam, levelezőnk jelentése szerint, egy krajozárt sem utalványozott a tanfolyam hallgatóinak kijáró napidij fejében, bár ismételtén kérték megígért járandóságukat. A városban senki sem akart többé hitelezni az idegen embereknek, akik kénytelenek voltak kölcsönként pénzen elutazni. Ha a kormány gyorsan nem intézkedik, mind a száznegyven messzi vidékről összesereglett tanító kénytelen lesz hazamenni. A tanfolyam igazgatója már most is csak úgy tudja őket visszatartani, hogy a maga pénzéből kölcsönös nekik. Nem lesz érdektelen utána járni, kit terhel ez ügyben a felelősség.

— A kis lottó reformja. Tudvalevő dolog, hogy a kormány elhatározta a kis lottó reformálását, illetőleg annak az osztályorszáttal való helyettesítését. Ez a terv már egészen közel van a megvalósításhoz s a pénzügyminisztériumban az erre vonatkozó javaslatokat már kidolgozták. A pénzügyminiszter egyttal tárgyalásba is bocsátott több előkelő bankkal az osztályorszáttal bevezetése ügyében. Mihelyt a tárgyalásokat befejezték, a pénzügyminiszter benyújtja előterjesztését a költségvetésével együtt a képviselőháznak.

— Betörés egy adóhivatali pénztárba. Temesvárról sürgőnyzik, hogy Dettán egy öt tagból álló banda az éjjel ki akarta rabolni a királyi adóhivatal pénztárát. A nehézasajtó fölfeszítése által okozott zajra a házbéli cselédek fölébredtek s éjjeli örökért kiáltottak, de a betörők ezalatt megszöktek, hátrahagyva finom aczélből készült furóeszközöket. Az örök utánuk lövöldöztek. A menekülők a bánlakai irányból revolverekkel visszalövéldöztek rájuk.

— A „Fehér-Kereszt” orfeuma az előleges jelentés szerint, ma kellett volna, hogy először bemutassa magát, hanem közben jött akadályok miatt csak folyó hó 9-én csütörtökön este kezdi meg előadásait.

— Rendetlen rend. Semmiképen sem tettett David Vilmos, a radi snapszputikusnak, hogy a Thököly-téri kenyeres kocsi szép sorban állanak.

— Az rendetlen rend. Ugy álljanak azok, hogy az én boltomat mindenki láthassa!

Oda is intett egy rendőrtizedest, hogy a mondottak szerint intézkedjék. Az persze hivatkozott a főkapitányra, kinek engedélye nélkül ő mitsem tehet. Erre aztán kitört a vulkán a pálinkák nagytehetségű árusítójában s leszidta a tekintetes rendőrséget, meg az egész városházát amugy magyarosan. S kapott ezért 35 frt pénzbüntetést, ami jobban íj Dávid Vilmosnak, mint az a szidás, melyet ő adott, a városházának.

— Népünnepély Battonyán. A magyar szünvet pártoló egyesület saját pénztára javára, folyó hó 20-án Battonyán, a Kossuth Lajos téren lévő sétányon nagy ünnepélyt rendez. Az ünnepély d. u. 3 és fél órákor kezdődik 20 kr. belépti díjjal. A tiszta jövedelem a sétányon építendő nyári színház felépítési költségeire fog fordíthatni.

— A rossz uton. K o d r e á n Avakum siklói lakos kárára — mint onnan írják nekünk — V o l e n t é r Traján 13 éves fiú 15 forintot lopott. A rossz utra tévedt fiút már átadták a büntető bíróságnak.

— Elitta a birkákat. K o h n Farkas és társa M i s o l s z k i János medgyes-bodzási lakosok a vásáron egy farka birkát vásároltak és ezeket K e l l e r János szabadkai kőborló mézárásra bizták hazahajtás végett. K e l l e r János a birkákat elhajtotta és Kurcios község alatt drbját 60 krért eladogatta, a pénzt pedig elitta. Mulatozása az arrajáró csendőröknek föltűnt és letartóztatták.

— Nincs szükség a evőeszközre. A sarki rendőrnek feltűnt, hogy O r t n e r Antal, a r a d i szolgalegény minden este egy-egy kis csomaggal tér hazafelé. Megfigyelte, s nyakoncsipte. Ekkor derült ki, hogy az ipsze minden nap egy-két pár evőeszközt, s néhány asztalkendőt emel el özv. M i e r t l Károlyné vendéglőjéből, hol miut hetes van alkalmazva. A motozás alkalmával a legutóbb elloptott tárgyakat megtalálták nála, azonban ötven asztalkendő, s ennél is több evőeszköz még mindig hiányzik. A tettes tagad, s ilyformán bizonyít:

— Minek lopnék én kérem ekzeigot, mikor ugys a kezemmel eszem, meg a számat is az ingem elejével törölöm meg!

— Két bört egy rókáról. Majdnem minden hónapban, rendszeren a közigazgatási ülések alkalmával, előkertül T i m o t y i t y Aron gáji tanító neve a hirovatban. A tegnap tartott közigazgatási ülésen megint szerepelt az ominózus név — de úgy látszik most utoljára. A vallás és közoktatásügyi miniszter utasította az a r a d i adóhivatalt, hogy téríttesse vissza Timotyity Aronnal azon összeget, melyet ő — mint nyugalmazott tanító — tényleges, de jogtalan működése után élvezett. Azt hisszük ez lesz az utolsó Timotyity hir.

HYMEN.

Sztojanovits Milán helybeli törekvő hentes tegnap délután 6 órákor vezette oltárhoz M a r x Juliska kisasszonyt, özv. M a r x Antalné kedves leányát.

EGYLETEK, TÁRSULATOK.

(*) Meghívás. Felkéretnek a „Kölcsey-dalkör“ t. működő tagjai, miszerint a ma este tartandó énekpróbára teljes számban megjelenni sziveskedjenek. Az elnökség.

(*) Választmányi ülés. Az I. aradi hadász-betegsegélyző-egylet választmánya ma, szerdán este 1/29 órákor választmányi ülést tart, melyre a t. tag urak tisztelettel meghívotnak. Az elnökség.

TANÜGY.

Ki akar tanító lenni?

— Az aradi állami tanítóképző-intézet hirdetése a fölvételt illetőleg.

Az aradi állami tanítóképző-intézetben az 1894/5-ik tanév kezdetével az I-ső osztályba olyan ép és egészséges ifjak vétetnek föl, a kik életöknek 15-ik évét betöltötték és a gymnasium, real- vagy polgári iskola négy osztályát sikerrel végezték, vagy pedig a magyar nyelvből, számtanból, földrajzból és a magyarok történelméből legalább annyi ismeretük van, a mennyit a fenti iskolák négy osztályában tanítanak. A belépni kívánó növendék erről vagy nyilvános iskolai bizonyítványt mutat föl, vagy fölvételi vizagának veti magát alá. Ezek a fölvételi vizagálatok augusztus hó

30-án és 31-én fognak megtartatni. Az igazgató-tanácschoz czimzett folyamodványokhoz, a melyek augusztus 20-ig az intézet igazgatóságához benyújtandók, a kérelmezők a következő okmányokat csatolják: keresztelési-, orvosi- és iskolai bizonyítványt.

Azon szegénysorsu növendékek, a kiknek jó bizonyítványuk van, állami segílyt is kaphatnak, ha folyamodványuk mellé még hivatalból kiállított szegénységi bizonyítványt csatolnak. Az intézetnek módjában van az itt végzett és oklevelet szerzett növendékeket jó állomásra elhelyeztetni.

Aradon, 1894. augusztus hó 7-én.

Az igazgatóság.

SZÍNHÁZ, IRODALOM, MŰVÉSZET.

* Vasárnap czimet fog viselni az a tréfás verseket tartalmazó verskötet, melyre P o l c z n e r Arpád, a „Magyarország“ munkatársa hirdet előfizetést. A Tóth Mihály illusztrációival tarkított kötet október havában jelenik meg, s ára egy forint lesz. Az előfizetési pénzek a szerző nevére a „Magyarország“ szerkesztőségébe küldendők.

TÖRVÉNYKEZÉS.

A büntető bíróság munkarendje.

A hét második felében az aradi kir. törvényszék előtt a következő bűnyügek kerülnek végtárgyalásra:

Augusztus 9-én:

Bregyán Mikulaj ellen súlyos testisértés büntette miatt.

Pusztay Mihály ellen hamis eskü büntette miatt.

Manheim Zsigmond ellen közokirat hamisítás miatt.

Bogyó Juon és társai ellen lopás büntette miatt.

Augusztus 10-én:

Karabás György ellen izgatás miatt.

Kovács Tanaszie ellen okirathamisítás miatt.

Augusztus 11-én:

Hirsch Samu, Halmazsán Tódor, Vogl Kristóf, Schön Adám, Maák András, Paszk Petru, Kapra Juon és Dudás Juon ellen lopás miatt.

Galucz Juon, Dehelean Sofronie, Zgerdó Pálné és társai ellen lopás miatt.

§ Linder György bűnpöre. Tudvalevő, hogy a budapesti törvényszék vád alá helyezte L i n d e r György orsz. képviselőt, a kit P e t r o v i c s Geraszim a szent-andrei gör. kel. püspökség adminisztrátora azzal vádolt, hogy 5000 frtot csalt ki tőle. A pánt Linder oly célra kérte, hogy azzal megvesztegeti Szüry Dénes min. tanácsost a Petrovics kilátásban volt püspöksüvegének elnyerése érdekében. A bevádolt országos képviselő megfellebbezte az első bíróság határozatát, mire a minap a kir. tábla megszüntette az ellene folyamatban volt bünvádi eljárást, mert nem látta fenforogni a ravasz fondorlattel való tévedésbe ejtést, amikor egész nyíltan együtt beszéltek meg. Ez pedig annyit jelent, hogy egy köztisztviselőt közösen akarták rábírní büntetendő cselekmény elkövetésére, a mi ha nem történt meg, a szövetezők egyike sem kereshet az ellen törvényes oltalmat. — A tábla a határozatával azonban még nem ért véget az annak idején nagy feltűnést keltett ügy, mivel a kir. ügyészség ma adta be az ellen szóló felebbezését, melyben elejétől fogva elfoglalt álláspontjához híven Lindert a btkv. 381. §-ának 2. pontjában körülírt család miatt újra vád alá helyezni kéri.

§ Csalással vádolt herczeg. Néhány nappal ezelőtt megemlékeztünk arról a bünvádi feljelentésről, melyet D ö r y Mihály nagyváradi gyógyszerész tett család czimén a budapesti törvényszéknél Rohan József herczeg ellen. A panaszos azt adta előpanaszában, hogy egy birtokot adott el a herczegnek, a ki bi-

zonyos határidőre 50,000 forint fizetését ígérte, de ígérteét be nem váltotta. Mivel e tényállásban a kir. ügyészség egyszerű polgári perutra tartozó esetet lát fenforogni s nem valami ravasz fondorlattel véghezvitt csalást, a panaszt, mint bünvádi eljárásra alkalmatlant, félretenni indítványozta. Az iratok már a törvényszéknél van ak, hol legközelebb határoznak a vádhatóság indítványa felett.

TÁVIRATOK.

Iótékony urnó.

Budapest, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) A most elhunyt Sváb Sándor özvegye jótékony célra 25.000 frtot adományozott.

A magyar Panama.

Budapest, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) Tudvalevő milyen elkeseredett harcot folytatott Klebelsperg Zdenkó gróf Bokross Elek ellen, amíg Bokross öngyilkossá nem lett. A gróf aztán a „Magyar Panama“ czim alatt a „Pesti Napló“-ban a bíróságok ellen fordult, a legsúlyosabb vádakkal illette úgy Bodór László vizsgálóbíró, mint a kolozsvári törvényszéket és a kir. táblát. Ezért az ügyészség ellene sajtópört indított és a budapesti esküdtszék vétkesnek mondotta ki, a bíróság pedig öthónapi fogházra és 500 frt pénzbüntetésre ítélte. Klebelsperg ez ellen semmi ségi panaszt nyújtott be a kuriához, mely azt ma tárgyalta. A kuria azonban a panaszt elvetette és így az ítélet jogerős.

Csődbe jutott czég.

Szabadka, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) A törvényszék Hacker Lipót és fia itteni szabóczég ellen saját kérelmére elrendelte a csődöt. A passzák 45.000 frtra rugnak.

Szocziálisták lázongása.

Boroszló, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) Dialcsovicban háromezer szocialista, kiknek megtagadták egy teremnek átengedését szocialista gyűlés tartására, a rendfentartásra kirendelt hat rendőrt megtámadták, de ezek közülük löttek s egy asszonyt, hat férfit és több gyermeket súlyosan megsebesítettek. — A rendet a katonaság helyreállította, a rendőrség Kurcsik és Prokop szocialista vezéreket és a botrány rendezőit letartóztatta, 50 embert pedig a törvény elé állít.

Egy híres festő halála.

Genf, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) Dumond Alfréd ismert festőt ma ágyában halva találták, valószínűleg szívszélhüvés érte.

A szerb új alkotmány tervezet.

Belgrád, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) Az új alkotmányjavaslatot a belügyminiszterium egy magasabb rangu hivatalnoka már kidolgozta, a ki munkájában olyannyira előrehaladt, hogy a javaslat szövegét az augusztus hó közepén Nisben tartandó miniszteri értekezleteken végleg meg fogják állapíthatni. Az új alkotmány tervezet a beszüntetett alkotmány számos határozatát is fogja magában foglalni.

Casario utolsó napja.

Páris, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) Caserio a fellebbezés három napját elmulasztva, a kegyelmi kérvényt sem irta alá. Magaviselete közömbös, étvágya kitűnő. Augusztus 16-án Lyonban lenyazzák.

Anarkista hivatalnok.

Páris, augusztus 7. (Saj. tud. távirata.) Az anarkista-per tárgyalásán kihallgatták Fineont, az igazságügyminiszterium volt hivatalnokát, ki bevallja, hogy több cikket irt anarkista lapokban. Az elnök szeméretlenül vádolt, hogy francia és külföldi anarkistákkal összeköttetésben áll. Fineon kijelenti, hogy csak tudománysszomból érintkezett az anarkistákkal, hogy az anarkista mozgalmat tanulmányozza, s továbbá kijelenti, hogy az irodájában talált csövek, robbanó anyagok és egy üveg higany elhunyt apjától és nem pedig Henry Emiltől származnak.

Elsülyedt hajó.

London, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) A Listmore Castle angol gőzös a nagy ködben összeütközött egy német gőzőssel, minek következtében a német gőzös mindenestől és nyomtalanul eltűnt.

Szesz bevétel Törökországba.

Konstantinápoly, augusztus 7. (Saj. tud. táv.) A szultán külön iradában utasította a pénzügyminisztert, hogy bizottságot hívjon össze, mely azon módokat megállapítaná, melyekkel a káros anyagokat tartalmazó szesz italok bevétele Európából megakadályozható.

KÖZGAZDASÁG.

Uj-aradi heti gabnavásár.

Saját tudósítónktól.

Uj-Arad, augusztus 7.

(S. ss.) Földművelőknek a mezei munkákkal elkészültek és most már a nagy hozatalok veszik kezdetüket, mikor is — mint számtalanszor jeleztük — az ár naponta csökken. A mai napon csak igen kevés vevő volt az óriási kínálathoz képest a piacon, kik kevés vételkedvet tanúsítottak, egyedül egy malom vett részt a vásárlásban, s így természetes könnyű volt kereskedőinknek az árt az összes gabnanevelőknél de különösen a búzánál és tengerinél csakhamar néhány hatossal lenyomni, de még további árcsökkenést is várhatunk a közeli napokban. Kedvezőtlen vételkedv és lanyha irányzat mellett eladatott:

- Buza u I. rendű 2500 mmázsa 5 frt 60 krtól 5 frt 80 krig.
Buza u II. rendű 1500 mmázsa 5 frt 30 krtól 5 frt 60 krig.
Rozs u 200 mmázsa 4 frt 60 krtól 4 frt 70 krig.
Tengeri ó. 300 mmázsa 5 frttól 5 frt 80 krig.
Arpa u 200 mmázsa 5 frttól 5 frt 20 krig.
Zab u 100 mmázsa 5 frt--5 frt 40 krig.
Zab ó 50 mmázsa 6 frt 50 krtól 7 frt.
Repce u 7 frt 50 krtól 7 frt 80 krig.

Az aratás.

Saját tudósítónktól.

augusztus 7.

As aratás, mely a száraz időjárásban könnyen folyhatott, csaknem minden sik földön befejeződött. Eső ritkán szakította meg a munkálatokat s ezen körülményből folyólag, a szemek sem szenvedtek, de a hosszantartó aszálynak mégis megvannak a káros következményei, mert a gumós növények, kukorica, dohány, kender len, hüvelyesek, főzélékfélék megsínylettek azt. Egyre másra véve tehát, a mennyi hasznót hozott a szárazság a gabona betakarításánál, annyi kárt okozott a többi veteményekben.

Eső, a melynek hiányát már hetek óta érzik a növények, csak az utóbb lefolyt napokban, nevezetesen augusztus hó 4-ik és 5-ikén volt; helyenkint igen bőségesen ontották a felhők a csapadékot s ez okból a mi növény javulhat, azt meg is javítja az eső. Ha a rég várt eső csak három héttel hamarabb köszönt be, közepes termésünk lehetett volna országzerte minden veteményből, így azonban aligha lesz féltérmeünk. Jó esőt jeleznek lapunknak Torontál, Bács-

Bodrog, Csongrád, Temes, Krassó-Szörény, Békés, Tolna, Baranya, Fejér, Pest, Veszprém, Zala, Vas, Moson, Jász-Nagy-Kun-Szolnok, Nógrád, Trenacsén, Szepes, Csanád, Szeben, Maros-Torda, Máramaros és Hajdu-vármegyéből. Egyes vármegyékben az eső-mennyiség meghaladta harmincz söt a negyven centimétert. Az esőről, aratásról és cseplésről a következő legújabb híreket közöljük:

Nagy-Lak, augusztus 7. Hetekig tartó rekkenő hőség és szárazság után megereedtek az égcsatornái s jó sok nedveséget zudítottak a rég szomjuhozó földre. A takarmányművekre és kukoriczára megkésve jött meg az eső.

Győr (Torontál megye) augusztus 7. Az éjjel az egész környékre kiterjedő jó eső volt, a mi különösen jó hatású volt a kukorica, mohar, köles és takarmányművekre. A legelők is szépen fölűdültek. A szántás és takarmányvetés mindenfelé megindult.

Országos vásár. Soborsinban folyó évi augusztus hó 18-án lesz megtartva az országos vásár, melyre a közönség köréből felhívjuk az érdeklődők figyelmét.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmcsarnok. 1894. évi aug. hó 6. Hízott sertés árak: I. Magyar elsőrendű: 1. Öreg nehéz (páronkint 400 kilon felüli súlyban) 40.5—41.5 krig. Öreg közép (páronkint 300—400 kilogramm súlyban) 40.—41.5 — krig. Fialak nehéz (pkint 320 kilon felüli súlyban) 42.—42.5 krig. Fialak közép (pkint 251—320 kilon súlyban) 42.5—43. krig. Fialak könnyű (pkint 250 kilon terjedő súlyban) 43.5—44.5 krig. II. Magyar szedett: Nehéz (páronkint 280 kilon felüli súlyban) 40.5—41.5 krig. — Közép (pkint 220—280 kilon súlyban) 41.—42. krig. — Könnyű (pkint 220 kilon terjedő súlyban) 43.—44. krig. — Szerbiai: Nehéz (pkint 260 kilon felüli súlyban) 42.—42.5 krig. Közép (páronkint 220--260 kilon súlyban) 42.—42.5 krig. — Könnyű (páronkint 220 kilon terjedő súlyban) 42.—43. krig. Sertésleés szám 1894. aug. hó 8-án volt készlet 186,565 darab. 1894. augusztus hó 5-én felhajtott: 4431 drb. 1894. augusztus 6-án elszállított 2850 drb. 1894. aug. 4-én maradt készletben 188,146 drb. — A hízott sertésüzletirányzata: változatlan.

Szeszüzlet.

Augusztus 7.

Mai jegyzéseink: Készáru nagyban nyers szesz 54.50 kicsinyben 54.75 hordó nélkül per 100 liter % beleértv. 35 frt fogyasztási adót.

Budapesti gabnatőzsdé.

Az „Aradi Közlöny” távirati tudósítása.

Budapest, augusztus 7. d. u. 5 óra.

Table with columns for grain types (Buza, Rozs, Arpa, Zab, Tengeri) and prices per 100 kg. Includes sub-section for 'Hatalmido' (Harmadik) with specific dates and prices.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru és értéktőzsdén.

Budapest, 1894. augusztus 7.

Table of exchange rates for various currencies and gold/silver prices, including Magyar aranyjárdék, Magyar koronajárdék, etc.

Table of exchange rates for various currencies and gold/silver prices, including Tiszaszabályozási és szegedi kölcsön, Osztrák papírbárdék, etc.

VIZJELZÉS.

1894. évi augusztus hó 7-én reggel 7 órakor észlelt vízállások, időjárás és hőfokok a marosi és tiszai vízmézőzén.

Table with columns for station names (Branyicska, Arad, Makó, Szeged, Gyoma), water level changes, and directions.

A + jel a 0 feletti hőmérsék és vízállásokat jelzi. A - jel a 0 alatti hőmérsék és vízállásokat jelzi. Arad, 1894. augusztus 7.

A m. kir. folyammérőki hivatal.

IDEGENEK NÉVSORA.

Augusztus 7.

Febér Kereszt szálloda: Flatz R. E. főmérnök, Bécs. Giczey Lajos miniszteri titkár, igazgató, Budapest. Glanzer Gyula bányamérnök, Magyar. Kokesch Károly mérnök, Budapest. Dóvány Henrik miniszteri osztálytanácsos, Budapest. Starck Ede könyvelő, Borosjenő. Vass szálloda: Szudi Gyula szerkesztő, Budapest. Dozi János lelkész, Beél. Molnár Árpád festő, Budapest. Három Király szálloda: Kiss Lajos tanító, Torna. Plas Monuza tanító, Lupest. Szondy Imre lelkész, Péreg. Arany Kalos szálloda: Dima J. koreakdó, Lupény. Hartmann Jakab cipész, Radna. Ardeleanu Jusztin lap-szerkesztő, Nagyvárad. Szándu Flórián lakatos, Lippa. Vasúti szálloda: Kirila György segédjegyző, Székudvar. Balta Joan lelkész, Nagyhalmagy. Balta Demeter, magánzó, Nagyhalmagy.

Felelős szerkesztő, Vass Géza.

NYILTTÉR.*

Jegyzői-írnok.

Egy a jegyzői teendőben jártas fiatal ember alulírott nál azonnal alkalmazást nyerhet. Fizetés 200 frt. A szorgalomhoz aránylag mellékjövedelem is biztosítottatik. Barakony, 1894. aug. 3. Keresztes Lajos jegyző.

Advertisement for 'Az olcsóság csodája!' (The miracle of cheapness!) by Kilényi R. és Társa. Includes details about children's games and school supplies.